

Andrea Hrdličková
Odborná praxe v prostředí vysokého školství

Brno: Masarykova univerzita, 2013,
 119 s.

V úvodu publikace se píše, že předložený materiál aspiruje stát se „krátkým zamyšlením nad problematikou vysokoškolských odborných praxí s různých aspektů pohledu“. Dál už upřesněno není, jaké aspekty má autorka na mysli, nicméně po přečtení celého textu je zřejmé, že jde zejména o pohled právní. Po velmi krátkém pojednání o historii vysokého školství se autorka vrhá na právní podmínky odborných praxí, přičemž se zevrubně zabývá kdečím, jen ne ohlášeným tématem odborných praxí na vysokých školách. Protože se realizací a garantováním praxí vysokoškolských studentů už pár let zabývám a ve svém předchozím zaměstnání jsem byla několik let ředitelkou pracoviště, kde praxe probíhaly, vrtalo mi neustále hlavou, proč se autorka tolik věnuje pro mě zdánlivě nesouvisejícím tématům. Nejprve se totiž můžeme dočíst, kdo jsou možnými subjekty, resp. poskytovateli odborných praxí. V úvahu přicházejí v podstatě všechny právnické osoby bez ohledu na jejich právní formu, a protože publikace vyšla ještě v roce 2013, dojde i na malý legislativní anachronismus, jakým je třeba zmínka o občanských sdruženích. Autorka se dále zabývá právním vymezením fyzických osob,

dotkne se otázek zbavení způsobilosti k právním úkonům a dokonce i podmínek, za kterých může být osoba prohlášena za mrtvou. Lehce jsou zmíněny některé paragrafy školského zákona, týkající se povinné školní docházky, největší pozornost je však věnována zákoníku práce, z něhož autorka vybírá především záležitosti, týkající se práv zaměstnanců a odpovědnosti za škodu. Odborné praxe sice zákoník práce zmiňuje v § 229, nicméně se jedná o odbornou praxi, kterou zaměstnavatelé poskytují absolventům středních škol, konzervatoří, vyšších odborných škol a vysokých škol k získání praktických zkušeností a dovedností potřebných pro výkon práce, a to za předpokladu, že celková doba jejich odborné praxe nedosáhla po ukončení studia 2 let. V takovém případě se tato odborná praxe považuje za výkon práce, za kterou náleží finanční odměna (mzda nebo plat). Něco zcela jiného jsou však studentské odborné praxe, vykonávané v rámci studia jako součást vzdělávacího procesu. Proto jsou pak všechny další paralely zaměstnance s postavením praktikanta u poskytovatele praxe téměř zbytečné, vyjma ochrany zdraví při práci, pracovního prostředí, přestávek v práci, příp. ochranných pomůcek. Za poměrně úsměvný moment považuji hypotetickou úvahu o tom, že student (resp. absolvent) nabízenou finanční odměnu za práci během odborné praxe odmítne přijmout a rozhodne se ji svému poskytovateli praxe darovat (viz.

RECENZE

s. 49), načež se autorka automaticky začne zabývat důsledky takového činu a možnými daňovými odpočty. Jak reálná je taková situace, to nechám na posouzení čtenáři samotnému... Souvislost s odbornými praxemi pak zcela postrádám v kapitole 4, zaměřené údajně na etické aspekty odborných praxí, v níž se však autorka zabývá především nakládáním s rodnými čísly v advokátní a exekutorské praxi a ochranou soukromí zaměstnanců v případě monitorování e-mailové pošty a využívání služebního mobilního telefonu. Možná existují situace, kdy je praktikantům takový pracovní prostředek svěřen a není špatné se nad možnými konfliktními situacemi zamyslet, nicméně takto výklad v kapitole pojat není.

Autorka JUDr. Andrea Hrdličková Ph.D. působí na Katedře pracovního práva a sociálního zabezpečení Právnické fakulty Masarykovy univerzity, kde vyučuje především pracovní právo. Ve své dosavadní publikační činnosti se zabývá pracovně-právními vztahy, právy zaměstnanců, diskriminací na trhu práce a mobbingem. Dá se tedy říci, že v recenzované publikaci „prodala“ své dosavadní poznatky z těchto oblastí. Odborným praxím studentů jako takovým se věnuje až v kapitole 8, a to pouze postupu, jaký je při realizaci těchto praxí uplatňován na Právnické fakultě Masarykovy univerzity, nebo tomu, jak je tento předmět pojat ve studijním plánu. Z popisu je patrné, že koncepce odborných praxí na tomto univerzitním pracovišti

je víceméně v plenkách, ať už se to týká rozsahu praxí, cílů, kterých má být během praxe dosaženo, nebo praktických (profesních) kompetencí, které mají být na konkrétním pracovišti studenty získávány či ověřovány. Něco možná napovídají kapitola 6 Komunikační dovednosti a kapitola 7 Administrativní dovednosti, které jsou pojaty spíše jako distanční text pro studenty managementu, i když některé části považují už za mírně překonané (základy faxové komunikace, psaní obchodních dopisů). Jiné naopak překvapí svým úzkým zaměřením na aktuální nešvary (problematika mobbingu). Přes apelování na rovné zacházení s muži a ženami se však na s. 89 můžeme dočíst, že „při důležitém jednání přepojíme všechny telefony na sekretářku“. Zmíněné kapitoly 6 a 7 se svým pojetím i stylem vyjadřování vymykají ostatnímu textu a jsou zřejmě adresovány studentům, stejně tak i kapitola 8.1., která je dokonce částečně psána v imperativu. K požadavkům průběžné reflexe, supervize či mentoringu a dalších andragogických dovedností, které na pedagogy-garanty praxí a pracovníky-průvodce studentů na pracovištích, kde praxe probíhají, klade potřeba kvalitního vedení praxí a které jsou už běžné na řadě univerzitních pracovišť vzdělávajících studenty pro uplatnění v pomáhajících profesích, však zatím autorčino působiště nedospělo. Je až paradoxní, že Právnická fakulta Masarykovy univerzity smluvní zajištění odborné praxe nevyžaduje, přestože právě tomuto momentu

věnuje autorka pozornost v úvodních pasážích knihy. Místo toho studentům stačí vyplnit odpovědník „Sdělení místa výkonu praxe“ (i přes odkaz v textu jsem ho v avizovaných přílohách nenašla, zatímco vzor smlouvy o výkonu odborné praxe, která se údajně nepoužívá, jediné na vyžádání ze strany poskytovatele praxe, tam je). To mě přivádí k zásadní otázce, komu je vlastně recenzovaná publikace určena. Ze zadní strany obálky se můžeme dočíst, že vznikla jako výstup projektu *Teorie – dovednosti – praxe: Inovace studia práva* (reg. č. CZ 1.07/2.2.00/15.0198), který byl financován z OP Vzdělávání pro konkurenceschopnost. V celé publikaci však není informacím o tomto projektu věnována jediná řádka, takže lze jen těžko pochopit jeho cíle a výstupy, kterých mělo být dosaženo. Nelze posoudit, o jaké inovace realizátorům projektu šlo, snad tedy (domýšlím se) právě o inovaci předmětu odborné praxe studentů práv na Masarykově univerzitě. Není však mým úkolem posuzovat efektivitu nějakého evropského projektu, to ponechám odpovědným osobám na MŠMT, a pominu raději i zavádějící název publikace, který evokuje představu, že se zabývá odborným praxemi na vysokých školách obecně, a přejdu k tomu, co považuji na publikaci za přínosné.

Rozhodně je potřeba souhlasit s tím, co autorka píše v závěru knihy, že legislativně jsou studentské odborné praxe nedostatečně ošetřené. Právní předpisy jsou spíše kusé, na řadu

situací nestačí ustanovení občanského zákoníku s možností inominátních smluv a jsou nutné výpůjčky z jiných právních předpisů. Nejen z pohledu práva, ale i samotného organizačního zabezpečení, ať už jde o nedostatečné kapacity pedagogů-garantů či chybějící prostředky na odměny poskytovatelům praxí, pro které tu a tam nějaký rozpočet vysoké školy vyškrábne spíše symbolické částky, nereflektuje současný stav potřeby trhu práce. Nejsem si jistá, nakolik tuto situaci zamýšlí řešit novela zákona o vysokých školách, a mám pochybnosti, že tento nedostatek koncepčního přístupu, kdy je sice Boloňský proces skloňován ve všech pádech, ale realita za ním značně pokulhává, dokáže odstranit zákoník práce či zákon o finanční pomoci vysokoškolským studentům. Za velmi zajímavý podnět však považuji návrh, aby realizace studentských odborných praxí zakládala možnost daňového zvýhodnění poskytovatele praxe. Na druhou stranu vidím jako cestu do pekel zařazení těchto praxí do kategorie „práce malého rozsahu“, za kterou by pak i praktikanťům v rámci studia náležela (byť velmi nízká) finanční odměna. Představuji si, jak řada nekomerčních subjektů (školy, úřady, knihovny, zařízení sociálních služeb) by se pro tuto bariéru musela zříci své tradiční role poskytovatelů praxí, kdy jejich pracovišti ročně projdou tisíce studentů humanitně orientovaných oborů.

Zuzana Hloušková